

HILD VIKTOR (1855–1929)

hírlapíró, régész

Hild Viktor Kecskeméten született 1855. november 28-án. Apja Hild Károly köz- és váltóügyvéd, 1848–49-es honvédszázados, aki a Bach-korszak alatt 1854–55 között a Jászsági Felső-járás császári és királyi segédkapitánya. Édesanyja a kecskeméti származású Pethes Mária. Nagyatyja Hild József, jó nevű építész, a Szent István-bazilika tervének készítője. Édesapja – házasságkötésük után – baleset következtében elvesztette mindkét szeme világát, és a szülők kétévi házaselet után elváltak. A gyermek Hild Viktor ezután Budapesten, építész nagyapja házában a vak édesapa mellett gondos nevelésben részesült.

Gimnáziumi tanulmányait a piaristáknál végezte. A német nyelvet német származású nagyanyjától, a francia és az angol nyelvet a nagyműveltségű vak édesapjától sajátította el. Nagyapja felügyelete alatt tanult rajzolni. Innen ered fejlett rajzkészsége, különös érzéke a tereprajzok, ornamentális vonalvezetések iránt, aminek a későbbi régészeti ásatásoknál, a leletek rendezésénél, benaplózásánál nagy hasznát vette. A szünidőket Jászárokszálláson, anyai nagyapja házában, a megöregedett jászkapitány, a fiatal, élni és szerepelni vágyó anya mellett, tipikusan jász paraszt-nemesi környezetben töltötte. Itt találkozott a vidéki udvarházi göggel, szigorral, kapzsisággal teli világgal.

Hild Viktor 1872–76 között a pesti jogi fakultáson folytatott tanulmányokat. Ez időszakban vesztette el szeretett édesapját. Édesanyja kívánságára abbahagyta jogi tanulmányait, és katonai pályára lépett, de az összes hajlamaival ellenkező pályaválasztás nem vezetett eredményre. 1880-ban kilépett a hadseregből, és mint polgárember érkezett vissza Jászárokszállásra, immár egyetlen otthonába, a szigorú és a szülői ambícióban csalódott anya házába.

Ekkor találkozott egy ottani tanítónővel, Pongrácz Erzsébettel, aki költői hajlamokkal is rendelkezett. Anyja tiltása ellenére 1881 novemberében feleségül vette, és hamarosan Erdélybe költöztek. Ott állást vállalt az államvasutaknál, ahol nyelvtudásának köszönhetően nagy jövő állt volna előtte, de nem volt maradása.¹

Írói tevékenységét még egyetemi tanulmányai alatt kezdte. 1874-től a *Gyöngyös* c. lapnál, 1880–81 között Budapesten a *Függetlenség*, majd a *Budapest* c. lapoknál belső munkatárs volt. Jelentek meg munkái a *Magyarország* és a *Nagyvilág* c. lapban is. 1882–87 között a *Kolozsvár* c. lap főmunkatársa.

Erdélyből 1888-ban jöttek Jászapátira, ahol a felesége által kiadott *Jászság* c. társadalmi hetilap felelős szerkesztője volt. 1890-ben Jászberénybe költöztek. Ezután, 1897-ig a *Jászság* Jászberényben jelent meg. Hírvivője a jász községekből tudósított. A Jászberényben ez idő tájt kibontakozó ellenzéki mozgalom egyik vezető egyénisége lett, és a lap egyes cikkei a tárgyilagos tájékoztatás helyett a város vezető személyiségei ellen irányultak.

Hild Viktor érdeklődése az éremtan, a numizmatika terére is kiterjedt. Nagyszerű gyűjteményének kialakítását, és az érmek precíz leírását a *Jászság* területén kezdte el. 1895 júniusában az apáti levéltárat kutatta át. E munkában Hubay Ferenc ny. ottani tanító segítette. Tőle hallotta, hogy az ún. Kis-Árok mentén, mely Apátin vezetett keresztül, gyakorta találtak római pénzeket, sőt 1865-ben, a Bagiak házában, Jászapáti belterületén, a Szentgyörgyi úton

¹ KAPOSVÁRI Gyula: Hild Viktor levéltárosi és történész tevékenysége. In: Zounuk 4. A Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve 1989. 379–94. P.

római kincsleletet találtak, valamint temérdek réz- és ezüstpénzt, melyet azonban senki nem őrzött meg, és évek során a gyermekek kezén elkallódott.

Nagyszabású javaslattal/kéréssel fordult 1898. február 5-én Bagossy Károly akkori alispánhoz, melyben kérte, hogy egy körrendeletet küldjön ki a községekhez, hogy jelentsék be a határaikban lévő földrajzi neveket, nemcsak azokat, amelyek a katonai térképen szerepelnek, hanem azokat is, melyek a nép ajkán élnek vagy éltek. Külön kérte az 1848–49-es eseményekre vonatkozó nevezetesebb hatósági intézkedések másolatának beküldését is. Az alispán még e hónap 12-én ki is adta a körrendeletet a polgármestereknek, községi előljáróknak. Az alispáni körrendeletre 45 helyről érkezett be anyag, ehhez járult még 5–6 település, ahonnan Hild Viktor nem is kért, mert ott már maga átkutatta a levéltárat. Így nagyjából az egész megyéből érkeztek történeti adatok, melyeket Hild Viktor 163 oldalra sűrű, gyöngybetűs írásával be is másolt. Sajnos, ez az anyag elkallódott.

Különösen elmélyülten foglalkozott Jászberény és a Jászság történetének kutatásával. Szolnokon, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye levéltárában kimásolta a hármaskerületek 1825. február 25-én tartott közgyűlésének intézkedéseit.

Történetírói vénáját jelzi a „Községeink neveinek hivatalos megnyúzása” című keményhangú bírálata az 1901-ben megjelent helynevek törzskönyvezéséről szóló belügyminiszteri rendeletről. Különösen sérelmezte Jász-Dósa község - Jász-Dózsára, Jász-Mihálytelek község - Jásztelek névre történő megváltoztatását.

Megvizsgálta a Jász kerület birtokterületi mértékeit is. Ezeket a Jászberényi (Királyi) Járásbíróságnál jegyezte ki 1906-ban.²

Hild Viktor lapszerkesztői munkássága idején kezdte a Jászság történetének kutatását, a régészeti anyagok gyűjtését. A millenniumi ünnepségekre készülve pályázaton nyert megbízást Jász-Nagykun-Szolnok vármegye monográfiájának megírására, de ez nem készült el.

A századforduló időszakában néhány évig a Jász Múzeum munkatársa volt. A berényi múzeumban őrzött török levelek magyarra fordíttatását ő javasolta. Nagy ügyszeretettel, országos intézmények jeles szakembereinek az útmutatása alapján rendszerezte, gondozta, gyarapította a múzeum gyűjteményét. Igen szorgalmas adatgyűjtő, mindenre gondolt. Régész, néprajzos, sokirányú, aprólékos munkáját tudományos alapossággal végezte. Ezt azonban a hajdani ellenzéki magatartása miatt a város vezetése nem méltányolta, így 1904-ben távozásra kényszerült.³

Hild Viktor Szolnokra került, ott lett vármegyei levéltáros, és folytatta, immár szinte megszállottként, munkáját. Életének erről a szakaszáról leánya, Hild Elza biográfiai feljegyzésében így írt: „[...] *A világháború tragikus vége, a forradalom és a kommunizmus megzavarja a 60-on felül járó férfi életet. Későbbi szívgyengeségének első tünetei ekkor már jelentkeznek. Mégis, amikor 1920-ban a vármegyei levéltárosi állás megüresedik, tudományos felkészültsége, szakképzettsége, előző levéltár-rendezési munkássága, mely mindenütt osztatlan elismeréssel találkozott, szinte predesztinálja őt erre a helyre. Ez hányt-vetett életének végső állomása. 1922-ben anyja meghal, és a tekintélyes Pethes-vagyon egy töredékét ő örökli. A súlyos kenyérgondok, melyek egész életén át végigkísérték, többé nem tartják lekötve energiáit. Ezután osztatlanul tudományos munkásságának élhetne, ha nem volna már 67 éves.*”⁴

Kezdeményezte, s harcolt azért, hogy Szolnokon múzeum létesüljön. Miután elgondolása egyelőre nem volt megvalósítható, mint magángyűjtő vállalta az arra érdemes leletek gyűjtését, rendszerezését, precíz leírását.

² Uo.

³ SUGÁRNÉ: 2003, 108. p.

⁴ KAPOSVÁRI: 1989, 379–394. p.

A Nemzeti Múzeum támogatásával igen jelentős ásatásokat végzett Jászsószentgyörgyön, ahol szarmata-jazig korból származó sírkamrát fedezett fel.⁵

Érdemeinek elismeréseképpen a „Jászok Egyesülete Budapesten” tiszteletbeli tagjául választotta 1928-ban.

Hild Viktor korának művelt, latin, német, angol, francia nyelvtudással, kitűnő emlékezőtehetséggel, jó írói készséggel rendelkező történésze volt. Temperamentumos, fiatalabb korában szilaj természetű egyéniség; ahogy halálakor jellemezték: *„a jász föld művelődéstörténetének fáradhatatlan bűvára.”* Kutatott, írt, de művét nem tudta befejezni. A Jász-Kunság történetére vonatkozó, torzón maradt, többkötetnyi kéziratot, precíz, művészi rajzaival illusztrált munkáját hagyta az utókorra.⁶ Gyűjteményét, könyveit, jegyzeteit leánya, özv. Viszlai Erőné szül. Hild Elza a szolnoki Damjanich János Múzeumnak adta át, kérte, hogy Hild Viktor és felesége részére a régi róm. katolikus temető egyik díszes helyén kriptát építtessen.⁷ Páratlan és pótolhatatlan munkája, a tíz hatalmas kéziratot még feltárássra vár.

Hild Viktor 1929. április 14-én Szolnokon hunyt el. A város díszsírhelyet adományozott számára, amely még megtalálható a temetőben.

A jászberényi helyi újság így emlékezik:

„[...] Benne vármegyénk művelődéstörténetének leghivatottabb művelője halt meg. Jászberény város közönsége előtt is ismert az ő neve még abból az időből, mikor Jászberény városának 15. évén át múzeumőre volt, s egyben szerkesztője a Jászság c. hetilapnak. Lapjának sokszor igen erős kritikája nem egyszer felkorbácsolta a város közéletének nyugodt vizeit, s tartotta izgalomban a város közönségének kedélyhangulatát.”⁸

Szolnok város kegyelettel őrzi emlékét, utca és könyvtár viseli a nevét.

Jászberény, 2017.

Megjelent:

Dr. Suba Györgyné: Jászok Egyesülete Budapesten 1921–1946. Budapest, 2017. 165. p.

Dr. Suba Györgyné

⁵ SUGÁRNÉ: 2003, 108. p.

⁶ KAPOSVÁRI Gyula: Emlékezés Hild Viktorra (Szolnok megyei Néplap, 1965. december 24.).

⁷ Hild Viktor Egy tudós portréja in. Szolnoki Arcképcsarnok 1. 15. p.

⁸ J.H.1921.04.21. 3. p.